

Gedragscode invasieve planten in België

Plant anders

September 2011

Deze Code werd ontwikkeld in het kader van het LIFE-project AlterIAS dat gecoördineerd wordt door het Departement Biodiversiteit en Landschap (Universiteit van Luik, Gembloux Agro-Bio Tech, Belgium). Voorbereiding document: E. Branquart, M. Halford, L. Heemers, G. Mahy, C. Mathys & S. Vanderhoeven. In samenwerking met O. Beck, C. Collin, D. Rebella, H. van Gossum en S. Wallens.

In samenwerking met:

Le Centre Technique Horticole de Gembloux

Het Proefcentrum voor Sierteelt

De Federale Overheidsdienst

Volksgesondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

Biodiversity.be

Het Belgisch Biodiversiteitsplatform

en het Belgisch forum voor invasieve planten (BFIS)

Gesteund en gefinancierd door:

Wallonie

Agentschap voor
Natuur en Bos

AlterIAS – Alternatieven voor invasieve planten – is een communicatieproject dat gewijd is aan invasieve planten en preventieve maatregelen voor de professionele groensector (<http://www.alterias.be>). *AlterIAS* [2010 – 2013] wordt gesteund en gefinancierd door het LIFE + programma van de Europese Commissie en door de regionale en federale administraties verantwoordelijk voor leefmilieu in België (Agentschap voor Natuur en Bos, Leefmilieu Brussel, Service Public de Wallonie).

“De verspreiding van invasieve planten is één van de meest uitdagende ecologische problemen van de 21st eeuw”.

Citaat uit *Critical Reviews in Plant Sciences*, 2004

Invasieve planten zijn exotische soorten die door de mens vrijwillig of toevallig buiten hun natuurlijk verspreidingsgebied werden geïntroduceerd. Ze vestigen zich in natuurlijke habitats, breiden zich uit en zorgen zo voor concurrentie met de inheemse flora en fauna. Invasieve planten worden, zowel op Europese als wereldschaal, als een ernstige bedreiging voor het milieu, de biodiversiteit, het ecosysteem en de volksgezondheid beschouwd en hebben grote economische gevolgen voor de maatschappij. De meeste invasieve planten zijn sierplanten die werden ingevoerd en geteeld voor tuinbouwkundig gebruik. Eenmaal aangeplant, kunnen ze “ontsnappen” uit kwekerijen, privé-, publieke of botanische tuinen en koloniseren natuurlijke habitats en verspreiden zich verder in de natuur. Invasieve planten vertegenwoordigen slechts een klein percentage van het totale aantal beschikbare siergewassen maar kunnen toch een enorme impact hebben op de biodiversiteit. Het vrijwillig beperken van introducties van deze soorten in tuinen, vijvers, groene ruimtes, langs rivieroeveren, auto- en spoorwegen is van cruciaal belang ter voorkoming van invasies in de natuur.

Een Gedragscode is een vrijwillig instrument om de introductie van invasieve planten te beperken. Het is een zelfregulerend systeem dat gebaseerd is op de toepassing van preventieve richtlijnen om de verspreiding van invasieve planten te voorkomen. Iedereen die planten produceert of gebruikt kan dergelijke richtlijnen opvolgen. Gedragscodes worden aanbevolen door de Raad van Europa, de Internationale Organisatie voor Botanische Tuinen (BGCI) en de European and Mediterranean Plant Protection Organization (EPPO). Gelijkaardige Codes, of initiatieven, worden reeds voorbereid of toegepast op internationaal, nationaal of regionaal niveau in verschillende landen over heel de wereld zoals Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Ierland, Australië en de Verenigde Staten.

Logo Gedragscode voor invasieve planten in België
(Nederlandstalige en Franstalige versie)

HOE KWAM DEZE CODE TOT STAND ?

Op initiatief van het AlterIAS project werd deze Code uitgewerkt, dit in nauwe samenwerking met professionelen uit de groensector en hun beroepsverenigingen. De richtlijnen van deze Gedragscode werden voorbereid tijdens rondetafelgesprekken met vertegenwoordigers van de groensector, wetenschappers betrokken bij de invasiebiologie en het AlterIAS-team. De inhoud van de Gedragscode werd goedgekeurd door de belangrijkste beroepsverenigingen van de groensector (zie hieronder) die actief zijn in België (Wallonië, Vlaanderen en Brussel).

Van de professionele groensector werden twee doelgroepen geraadpleegd: (1) **producenten en verkopers van sierplanten** (boomkwekerijen, tuin- en plantencentra) en (2) **gebruikers van sierplanten** (openbaar groen, tuin- en landschapsarchitecten, tuinaannemers en –aanleggers en botanische tuinen).

La Fédération Wallone Horticole (FWH)

Algemeen Verbond voor Belgische Siertelers en Groenvoorzieners (AVBS)

Association pour les Espaces Verts Communaux (APEC)

Vereniging voor Openbaar Groen (VOG)

Belgische Federatie voor Groenvoorzieners (BFG-FBEP)

Brusselse Vereniging voor Plantsoen Beheerders/ L'association Bruxelloise des Gestionnaires Publiques (BVPB/ABGP)

Belgische Vereniging voor Tuin- en Landschapsarchitecten (BVTL - ABAJP)

Belgische Tuincentra Vereniging (BTV)

HOE DEZE CODE ONDERSCHRIJVEN ?

Een gedragscode is een **vrijwillig** instrument, iedereen is vrij om het te onderschrijven. Deze Code werd uitgewerkt voor de professionele groensector, die in de loop van het document als "partners" beschreven zal worden. Bij ondertekening van de Code verbindt de partner zich ertoe om de inhoud, die hierna in verschillende artikels beschreven wordt, na te leven. Lees de Code aandachtig. Als u akkoord bent met de inhoud en bereid bent deze toe te passen, vul dan uw gegevens in en zend een exemplaar naar één van de onderstaande contactpunten of registreer u op de AlterIAS website (<http://www.alterias.be>), sectie "wat kunnen wij bijdragen" gedragscode.

Contactpunten	
In Wallonië	In Vlaanderen
HALFORD Mathieu Université de Liège Gembloux Agro-Bio Tech Unité Biodiversité & Paysage Passage des Déportés, 2 5030 Gembloux Fax: 081/61.48.17	HEEMERS Leen Proefcentrum voor Sierteelt (PCS) Schaessestraat, 18 9070 Destelbergen Fax: 09/353.94.95
Of via E-mail: info@alterias.be	

NUT VOOR DE PROFESSIONELE GROENSECTOR ?

- 1. Behoud van de biodiversiteit.** De Gedragscode richt zich op natuurbehoud. Het beperken van invasieve planten in tuinen, vijvers, groene ruimten en langs wegen draagt bij om natuurlijke habitats te vrijwaren van invasies. Door zich aan te sluiten bij de Gedragscode engageert de groenvoorziener zich op een proactieve manier ter bescherming van de biodiversiteit en krijgen particulieren advies om een bewuste plantkeuze te kunnen maken.
- 2. Voordeel halen uit de positieve publiciteit naar het grote publiek en tuinliefhebbers.** Er zullen communicatiecampagnes opgestart worden om (1) de betrokkenheid van de professionele groensector in de Gedragscode te benadrukken (2) het grote publiek zal aangemoedigd worden om diensten of planten aan te schaffen bij groenvoorzieners geëngageerd in de Gedragscode. Verschillende communicatiekanalen (media, artikels, website,...) zullen aangewend worden om het milieuvriendelijke imago van de groensector met betrekking tot invasieve planten te benadrukken. Op deze manier toont de sector aan dat ze in staat is om een dergelijke problematiek via zelfregulatie aan te pakken.
- 3. Promoten van alternatieve planten en anticiperen op een mentaliteitswijziging van de consument.** Het grote publiek is zich meer en meer bewust over de problematiek van invasieve planten. In de toekomst wordt een progressieve wijziging in de vraag naar niet-invasieve of alternatieve planten verwacht. Professionele groenvoorzieners die zich aangesloten hebben bij de Gedragscode zullen beter voorbereid zijn op deze mentaliteitswijziging. Ze zullen als contactpunt fungeren voor de aanschaf van alternatieve planten en als adviesorgaan voor een verantwoorde plantkeuze.
- 4. Anticipatie op mogelijke ontwikkeling wetgeving met betrekking tot het gebruik van invasieve planten.** Er zijn reeds verschillende regulerende initiatieven in voorbereiding of van toepassing op regionaal, federaal of Europees niveau. Deze regelgeving zal minder of geen gevolgen hebben voor partners die zich reeds engageren in de Gedragscode.

INHOUD VAN DE CODE

Algemene verklaring:

1. Exotische (of uitheemse) planten worden door de mens buiten hun natuurlijk verspreidingsgebied ingevoerd en worden beschouwd als niet-inheems in België. Het merendeel van de exotische planten stelt geen probleem voor het leefmilieu en zijn bruikbaar in uiteenlopende sectoren van onze samenleving (land-, tuin-, bosbouw,...). Enkel een klein percentage van de exoten is in staat om invasief te worden en is schadelijk voor de biodiversiteit, volksgezondheid en economie.
2. In België worden invasieve planten geëvalueerd door wetenschappers van het Belgisch Biodiversiteitsplatform voor invasieve planten. Invasieve planten worden ingedeeld op een zwarte lijst, bewakingslijst en alarmlijst; deze lijsten zijn beschikbaar op <http://ias.biodiversity.be>. De lijsten zijn bedoeld om beleidsmedewerkers te ondersteunen bij het nemen van prioritaire acties. De lijsten worden op periodieke basis geüpdatet en zijn juridisch niet-bindend.
3. Beperking van introducties van invasieve planten in tuinen, vijvers, groene ruimten of langs rivieroeveren, weg- en spoorwegen is een preventieve manier om invasies in de natuur te vermijden. Preventiemaatregelen zijn complementair aan beheersmaatregelen tegen reeds gevestigde invasieve plantenpopulaties.

4. De Gedragscode is gericht op de professionele groensector. Doelstelling is om bij de professionele groensector en particulieren een gedragswijziging tot stand te brengen om de verspreiding van invasieve planten te beperken d.m.v. preventieve maatregelen.
5. De Gedragscode levert een bijdrage aan het behoud van biodiversiteit en de natuurlijke habitats in België en draagt zo bij tot natuurbescherming. Daarnaast kunnen ook de gevolgen van invasieve planten op de economie en volksgezondheid verminderd worden.
6. De Gedragscode is een zelfregulerend instrument dat complementair is aan de bestaande wetgeving met betrekking tot natuurbehoud, invasieve soorten en tuinafvalbeheer (sluikstorting van groenafval in de natuur is verboden en het dumpen van groenafval, gecontamineerd met fragmenten van invasieve planten draagt bij tot de verspreiding van de soort).
7. Communicatie is een belangrijke begeleidingsfactor van een Gedragscode; daarvoor is er nood aan communicatiemateriaal zowel voor professionele groenvoorzieners als particulieren. Daartoe zullen er specifieke communicatie-tools (folder, poster, logo) ter beschikking gesteld worden voor de partners, die zich op de website (<http://www.alterias.be>) geregistreerd hebben. Tevens zal er door het AlterIAS team een sensibilisatiecampagne opgestart worden waarin de Gedragscode en de inspanningen van de groenvoorzieners ter bescherming van de biodiversiteit zal benadrukt worden.

Artikel 1 Toepassingsgebied

Deze Code richt zich tot alle actoren van de professionele groensector nl. iedereen die betrokken is bij de productie en het gebruik van planten: telers (producenten en verkopers van tuin- en/of waterplanten), tuin- en plantencentra, aquaristen, tuin- en landschapsarchitecten, tuinaannemers en -aanleggers, openbare groenvoorzieners (in steden, gemeenten, of andere openbare diensten), botanische tuinen en arboreta.

Artikel 2 Geografisch gebied

Deze Code is van toepassing op het Belgisch grondgebied en heeft betrekking op de binnenlandse markt. De Code heeft geen betrekking op buitenlandse handel (export) maar iedere partner verbindt zich ertoe om nationale initiatieven m.b.t. invasieve planten in de exportlanden (wetgeving, gedragscode, of andere initiatieven aangaande de handel van invasieve plant) te respecteren. Deze informatie is beschikbaar op de AlterIAS-website.

Artikel 3 Inspanningsverbintenis

De partner (professionele groensector) verbindt zich ertoe om volgende maatregelen toe te passen:

1. Ken de lijst van invasieve planten in België

Ken de lijst van invasieve planten in België (zie <http://ias.biodiversity.be>) en wees zeker over de identiteit van de geteelde planten (met speciale aandacht voor synoniemen voor de namen van invasieve plantensoorten). Houd rekening met de AlterIAS aanbevelingen die beschikbaar zijn op de AlterIAS-website om de verspreiding van invasieve planten te vermijden (bv. aanbevelingen over groenafval, aanplant, synoniemen, etc.).

2. Stopzetten van de verkoop/aanplant van bepaalde invasieve planten in België

Deze richtlijn heft betrekking op alle soorten, met inbegrip van alle synoniemen, cultivars en variëteiten van deze soorten, die vermeld zijn in **bijlage 1**. Deze "consensuslijst" werd unaniem goedgekeurd tijdens de rondetafelgesprekken met de groensector. In deze lijst staan een beperkt aantal sterk invasieve plantensoorten met een lage of gemiddelde economische waarde. Bij aansluiting in de Gedragscode, mag geen enkele plant van de consensuslijst nog besteld, geproduceerd, verkocht of aangeplant worden in België. Bestaande stocks mogen nog verbruikt (zo snel mogelijk) maar niet meer aangevuld worden (uitgezonderd voor export, zie Artikel 2). Gelieve in de catalogussen de uit de handel genomen planten aan te houden maar te doorstrepen met de vermelding "invasieve plant in België".

3. Informeer klanten/inwoners over invasieve planten

Verspreid folders die in het kader van het AlterIAS project werden ontwikkeld en afficheer duidelijk onze poster waarmee u uw engagement in de Code bevestigt. Plaats, indien mogelijk, het logo van de Gedragscode voor invasieve planten (beschikbaar op de AlterIAS-website) of een link naar het AlterIAS project op uw website (homepage) met de vermelding: "*Ter bescherming van onze biodiversiteit, zijn we betrokken in de Gedragscode voor invasieve planten. Voor meer informatie, raadpleeg <http://www.alterias.be>*".

Communicatie over de andere invasieve planten in België (annex II). Er zijn verschillende, mogelijke manieren: (1) voorzie deze soorten op uw website of catalogus van de volgende boodschap (begeleid met een specifiek pictogram)¹:

"Vraag advies aan uw groenvoorziener alvorens deze soorten van deze lijst aan te planten. Deze planten kunnen in sommige natuurlijke habitats of onder bepaalde omstandigheden, inclusief in tuinen en parken, invasief worden. Wees voorzichtig bij gebruik. Voor deze soorten kunnen alternatieve planten voorgesteld worden"

en/of (2) Plaats een specifiek pictogram naast elke soort opgenomen in deze lijst met de bovenstaande boodschap als legende voor het pictogram; en/of (3) verspreid een document met de lijst van de planten met vermelde boodschap; en/of (4) programmeer een automatische boodschap (pictogram of korte vermelding) op facturen voor de plantensoorten vermeld op de communicatielijst.

4. Communicatie en promotie van niet-invasieve alternatieve planten

Maak ter vervanging van invasieve planten, alternatieve planten beschikbaar en promoot deze planten. De vereiste van een alternatieve plant is dat ze niet-invasief is. De partner verbindt zichzelf ertoe om rekening te houden met de AlterIAS aanbevelingen betreffende alternatieve planten (zie website AlterIAS).

5. Deelname aan het vervroegde-detectiesysteem

Informeert wetenschappers over potentiële invasieve planten in cultuur, tuinen of openbare ruimten. Potentieel nieuwe invasieve planten zijn exotische planten die nog niet opgenomen zijn in de lijst. Potentieel invasieve planten hebben de neiging om zich vegetatief snel uit te breiden, hebben een grote zaadproductie of ontsnappen gemakkelijk in de natuur. Als een dergelijke plantensoort wordt geobserveerd, gelieve de fiche in **annex III** in te vullen en te verzenden.

¹ Alle communicatiemiddelen m.b.t. de Gedragscode (logo, poster, folder, pictogram, ...) zijn beschikbaar op de AlterIAS website. De papieren versies worden bezorgd aan alle geregistreerde partners.

Artikel 4 Toepassingsperiode en herziening

Na ondertekening is de Code van kracht tot opzegging (zie artikel 6). De lijsten kunnen, gebaseerd op de evolutie en de kennis van de plantensoorten, om de drie jaar herzien worden. De geüpdatete versie van de lijsten zullen aan elke partner bezorgd worden ter bekrachtiging voor verderzetting.

Artikel 5 Monitoring

Elke partner is zelf verantwoordelijk voor het respecteren van zijn inspanningsverbintenis. Tijdens de looptijd van het AlterIAS project kan beroep gedaan worden op het AlterIAS-team voor ondersteuning.

Artikel 6 Opzegging

Elke partner is op ieder moment vrij om zijn engagement stop te zetten door zich uit te schrijven via de AlterIAS website. Na opzegging mogen het AlterIAS logo en de posters niet meer gebruikt worden.

Artikel 7 Ondertekening

De partner:

Naam van de verantwoordelijke(n)		
Naam bedrijf/instelling*/organisatie/gemeente/stad		
Website		
Adres		
Email en telefoon	Email	
	Tel.	
Datum		
Handtekening(en) (optioneel)		
☐ Kruis dit vakje aan als u gegevens online (www.alterias.be) zichtbaar mogen zijn in de databank partners.		

* Belangrijke mededeling: Als federatie of vereniging kan u ook de Code ondertekenen, wat betekent dat u de Code promoot bij uw leden en hen aanspoort om deze te ondertekenen.

De Code kan per mail, fax of post bezorgd worden in één van de contactpunten (zie pagina 2) of registreer u op de AlterIAS website (<http://www.alterias.be> – sectie gedragscode - word partner).

BIJLAGE I Lijst van de invasieve planten waarvan de verkoop/aanplant wordt stopgezet ("consensuslijst")

Wetenschappelijke namen	
Landplanten	Waterplanten
<i>Ailanthus altissima</i>	<i>Crassula helmsii</i>
<i>Aster lanceolatus</i>	<i>Egeria densa</i>
<i>Aster x salignus</i>	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>
<i>Baccharis halimifolia</i>	<i>Lagarosiphon major</i>
<i>Bidens frondosa</i>	<i>Ludwigia grandiflora</i>
<i>Cyperus eragrostis</i>	<i>Ludwigia peploides</i>
<i>Duchesnea indica</i>	<i>Myriophyllum aquaticum</i>
<i>Fallopia japonica</i>	<i>Myriophyllum heterophyllum</i>
<i>Fallopia sachalinensis</i>	
<i>Fallopia x bohemica</i>	
<i>Heracleum mantegazzianum</i>	
<i>Hyacinthoides hispanica</i>	
<i>Impatiens glandulifera</i>	
<i>Impatiens parviflora</i>	
<i>Mimulus guttatus</i>	
<i>Persicaria polystachya</i>	
<i>Prunus serotina</i>	
<i>Senecio inaequidens</i>	
<i>Solidago canadensis</i>	
<i>Solidago gigantea</i>	

Lijst vastgelegd in februari 2011

Alle cultivars, variëteiten en synoniemen afgeleid van deze plantensoort
zijn eveneens opgenomen in de lijst

BIJLAGE II Lijst van de andere invasieve planten in België

Wetenschappelijke naam	
Landplanten	Waterplanten
<i>Acer negundo</i>	<i>Azolla filiculoides</i>
<i>Acer rufinerve</i>	<i>Elodea canadensis</i>
<i>Amelanchier lamarckii</i>	<i>Elodea nuttallii</i>
<i>Aster novi-belgii</i>	<i>Lemna minuta</i>
<i>Buddleja davidii</i>	
<i>Cornus sericea</i>	
<i>Cotoneaster horizontalis</i>	
<i>Elaeagnus angustifolia</i>	
<i>Fraxinus pennsylvanica</i>	
<i>Helianthus tuberosus</i>	
<i>Lupinus polyphyllus</i>	
<i>Lysichiton americanus</i>	
<i>Mahonia aquifolium</i>	
<i>Parthenocissus inserta</i>	
<i>Parthenocissus quinquefolia</i>	
<i>Prunus laurocerasus</i>	
<i>Quercus rubra</i>	
<i>Rhododendron ponticum</i>	
<i>Rhus typhina</i>	
<i>Robinia pseudoacacia</i>	
<i>Rosa rugosa</i>	
<i>Rudbeckia laciniata</i>	
<i>Spiraea alba</i>	
<i>Spiraea douglasii</i>	
<i>Spiraea x billardii</i>	

Lijst vastgelegd in februari 2011

Alle synoniemen van bovenstaande plantensoorten zijn eveneens opgenomen in deze lijst. De maatregel met betrekking tot bijlage II heeft niet stelselmatig betrekking op alle cultivars en variëteiten afgeleid van deze soort, ook al lijkt het waarschijnlijk dat sommige dezelfde risico's inhouden.

Richtlijnen van het vervroegd detectiesysteem – AlterIAS

Door het gebruik van dit formulier kan u de wetenschappers van het Belgisch Biodiversiteitsplatform inlichten over observaties waardoor potentieel nieuwe invasieve plantensoorten kunnen geïdentificeerd worden. De observaties moeten betrekking hebben op exotische soorten die nog niet opgenomen zijn in de *Harmonia* lijst die geüpdatet wordt op de website www.ias.biodiversity.be.

Het profiel van potentiële invasieve planten:

- eerder rustiek (bestand tegen koude en vorst) en/of ;
- in staat om dichte massieven of tapijten te vormen en/of ;
- sterke verspreidingscapaciteit, langs vegetatieve of generatieve weg en/of ;
- eenmaal aangeplant, moeilijk te verwijderen van de groeiplaats (boomkwekerij, openbaar groen, tuin); ...

Het Belgisch Biodiversiteitsplatform dankt u voor uw medewerking

Het formulier terugbezorgen aan het ***Belgisch Biodiversiteitsplatform***.

Contact : Sonia Vanderhoeven (NL/FR)

Via mail : sonia.vanderhoeven@spw.wallonie.be

of post : Avenue de la Faculté d'Agronomie 22 ; B-5030 Gembloux

Naam en contactgegevens

verantwoordelijke :

Naam :
Voornaam :
E-mail :
Telefoon :
Organisatie/Bedrijf :

Betrokken soort (complete naam) of cultivar :

Soort : JA NEE Opmerkingen

- verspreidt zich gemakkelijk binnen de kwekerij, tuin, of aanplanting
- verspreidt zich gemakkelijk in de onmiddellijke omgeving van de kwekerij, tuin of aanplanting
- verspreidt zich ver buiten de omgeving van de kwekerij, tuin of aanplanting
- kan zich regenereren uit groenafval

- wordt waargenomen in natuurlijke milieus

	<u>JA</u>	<u>NEE</u>	<u>Opmerkingen</u>
			Locatie : Type milieu :

Karakteristieken : Ja Nee Opmerkingen

- sterke zaadproductie
- sterke vegetatieve vermenigvuldigingscapaciteit (via stekken, uitlopers, wortelstokken, etc.)
- kan dichte populaties vormen
- goede zaadkieming
- kan met inheemse soorten gekruist worden om hybriden te ontwikkelen
- vereist veel zorg tijdens de opkweek

	<u>Ja</u>	<u>Nee</u>	<u>Opmerkingen</u>

Het formulier terugbezorgen aan het **Belgisch Biodiversiteitsplatform**.

Contact : Sonia Vanderhoeven

Via mail : sonia.vanderhoeven@spw.wallonie.be

of post : Avenue de la Faculté d'Agronomie 22 ; B-5030 Gembloux

Om u in te schrijven in de Gedragscode, kan u zich registreren online op www.alterias.be OF zend de ingevulde code terug per mail, fax of post naar de volgende contactpunten:

Franstalig	Nederlandstalig
HALFORD Mathieu Université de Liège Gembloux Agro-Bio Tech Unité Biodiversité & Paysage Passage des Déportés, 2 5030 Gembloux Fax : 081/61.48.17	HEEMERS Leen Proefcentrum voor Sierteelt (PCS) Schaessestraat, 18 9070 Destelbergen Fax : 09/353.94.95
Of per mail : info@alterias.be	